หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน

ภาษาไทย

ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔
กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย
ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑

ผู้เรียบเรียง
สุระ ดามาพงษ์ กศ.บ., กศ.ม.
ทัศนีย์ ล้วนสละ ศศ.บ.
สุมาลี มีปลอด ศศ.บ. (เกียรตินิยม)

ผู้ตรวจ
ดร.มิ่งขวัญ กิตติวรรณกร ค.บ., ค.ม., ปร.ด.
ผศ.ปัทมา ดำประสิทธิ์ ศศ.บ., ศศ.ม.
สุรีย์พร ถึงสุข ศศ.บ., ค.ม.

บรรณาธิการ
กุสุมา โภคา ศศ.บ.
นันทกาญจน์ การสามารถ ศศ.บ.

ผลิตและจัดจำหน่ายโดย บริษัท สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช จำกัด

วัฒนาพานิช สำราญราษฎร์

๒๑๖–๒๒๐ ถนนบำรุงเมือง แขวงสำราญราษฎร์ เขตพระนคร กรุงเทพฯ ๑๐๒๐๐
โทรศัพท์ ๐ ๒๒๒๒ ๙๓๙๔ ● ๐ ๒๒๒๒ ๕๓๗๑–๒
โทรสาร ๐ ๒๒๒๔ ๖๕๕๖ ● ๐ ๒๒๒๔ ๖๕๕๗
ไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ info@wpp.co.th

หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน

ภาษาไทย

ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔

กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย

ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑

สงวนลิขสิทธิ์ตามกฎหมาย
ห้ามละเมิด ทำซ้ำ ดัดแปลง เผยแพร่
ส่วนหนึ่งส่วนใด เว้นแต่จะได้รับอนุญาต

ผู้เรียบเรียง

สุระ ดามาพงษ์
ทัศนีย์ ล้วนสละ
สุมาลี มีปลอด

ผู้ตรวจ

ดร.มิ่งขวัญ กิตติวรรณกร
ผศ.ปัทมา ดำประสิทธิ์
สุรีย์พร ถึงสุข

บรรณาธิการ

กุสุมา โภคา
นันทกาญจน์ การสามารถ

ปีที่พิมพ์ พ.ศ. ๒๕๖๗
พิมพ์ครั้งที่ ๑
จำนวน ๒๐,๐๐๐ เล่ม

ISBN 978-974-18-7861-1
พิมพ์ที่ บริษัท โรงพิมพ์วัฒนาพานิช จำกัด นายเริงชัย จงพิพัฒนสุข กรรมการผู้จัดการ

คำนำ

หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ เล่มนี้จัดทำขึ้นตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ มีเป้าหมายให้นักเรียนและครูใช้เป็นสื่อในการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนานักเรียนให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัดชั้นปี และสาระการเรียนรู้แกนกลางที่หลักสูตรกำหนด รวมทั้งพัฒนานักเรียนให้มีสมรรถนะสำคัญตามที่ต้องการทั้งด้านการสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหา การใช้ทักษะชีวิต และการใช้เทคโนโลยี ตลอดจนพัฒนานักเรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ทำประโยชน์เพื่อสังคม เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมไทยและสังคมโลกได้อย่างมีความสุข

หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ เล่มนี้ยึดแนวคิดการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ใช้หลักการส่งเสริมให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักภาษาและการใช้ภาษาไทย รวมถึงวรรณคดีและวรรณกรรม เพื่อให้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน โดยพัฒนานักเรียนแบบองค์รวมอยู่บนพื้นฐานการบูรณาการความคิดรวบยอด ที่เน้นให้นักเรียนเรียนรู้ด้วยกระบวนการที่เน้นการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) และการเรียนรู้ตามศักยภาพสมอง (Brain-based Learning) ซึ่งเน้นการเรียนรู้ให้ตรงกับรูปแบบการเรียนรู้ (Learning Styles) เน้นทักษะที่เสริมสร้างความเข้าใจที่คงทนของนักเรียน ซึ่งเป็นผลลัพธ์ปลายทางที่ต้องการให้เกิดตามหลักสูตร

หวังเป็นอย่างยิ่งว่า หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ เล่มนี้จะช่วยให้นักเรียนได้พัฒนาความรู้ด้านภาษาไทย และนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้เป็นอย่างดี

คณะผู้จัดทำ

คำชี้แจง

หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ เล่มนี้ได้ออกแบบเป็นหน่วยการเรียนรู้ แต่ละหน่วยการเรียนรู้ประกอบด้วย

๑ **ตัวชี้วัดชั้นปี** ระบุเป้าหมายในการพัฒนานักเรียนในด้านต่าง ๆ โดยแยกออกเป็น ๒ กลุ่ม ได้แก่ ตัวชี้วัดระหว่างทางและตัวชี้วัดปลายทาง (ตามหนังสือที่ ศธ ๐๔๐๑๐/ว ๑๕๔๓ ลงวันที่ ๒๓ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๖๖) ซึ่งตัวชี้วัดระหว่างทางพิมพ์ด้วยตัวอักษรสีดำ ส่วนตัวชี้วัดปลายทางพิมพ์ด้วยตัวอักษรสีฟ้า

๒ **สาระการเรียนรู้** แสดงขอบข่ายเนื้อหาที่นักเรียนจะได้เรียนในหน่วยการเรียนรู้

๓ **ประโยชน์จากการเรียนรู้** สรุปประโยชน์ที่ได้จากการเรียนรู้ในหน่วยการเรียนรู้เป็นประเด็นสั้น ๆ

๔ **คำถามนำ** (ชวนคิด ชวนตอบ) เป็นคำถามกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความสงสัยและสนใจที่จะค้นหาคำตอบ

๕ **เนื้อหา** แบ่งเป็นหัวเรื่องหลัก หัวเรื่องรอง และหัวเรื่องย่อย ตรงตามตัวชี้วัดชั้นปีและสาระการเรียนรู้แกนกลาง มีกิจกรรมพัฒนาการเรียนรู้แทรกเป็นช่วง ๆ เนื้อหาบางตอนอาจนำเสนอด้วยภาพประกอบ ตาราง แผนภูมิ แผนที่ความคิด และประกอบด้วยส่วนอื่น ๆ ดังนี้

- ๕.๑ **คำสำคัญ** ระบุคำสำคัญที่แทรกอยู่ในเนื้อหา โดยพิมพ์ด้วยตัวอักษรสีฟ้าต่างจากตัวพื้น คำสำคัญนี้จะใช้ตัวเน้นเฉพาะคำที่ปรากฏในเนื้อหา ไม่เน้นคำที่เป็นหัวข้อ
- ๕.๒ **ภาพประกอบ** สอดคล้องกับเนื้อหา
- ๕.๓ **ตาราง แผนภูมิ แผนที่ความคิด** สอดคล้องกับเนื้อหา
- ๕.๔ **เรื่องน่ารู้** เป็นความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับเรื่องที่ได้ศึกษาในหน่วยการเรียนรู้นั้น ๆ โดยคัดสรรเฉพาะเรื่องที่นักเรียนควรรู้
- ๕.๕ **แหล่งสืบค้นความรู้** เสนอแหล่งความรู้ต่าง ๆ รวมทั้งเว็บไซต์สำหรับการศึกษาค้นคว้าเนื้อหาที่สอดคล้องกับเรื่องที่เรียน

๖ **กิจกรรมพัฒนาการเรียนรู้** เป็นกิจกรรมที่กำหนดให้ทำเมื่อจบเนื้อหาแต่ละช่วง แต่ละตอน เพื่อให้นักเรียนได้ปฏิบัติให้เกิดการเรียนรู้ เป็นกิจกรรมที่หลากหลาย ใช้แนวคิดทฤษฎีต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับเนื้อหา เหมาะสมกับวัย สะดวกในการปฏิบัติ กระตุ้นให้นักเรียนได้คิด และส่งเสริมการศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม

๗ **บทสรุป** สรุปเนื้อหาหลังจากจบเนื้อหาและกิจกรรมของแต่ละหน่วยการเรียนรู้ โดยจัดทำเป็นความเรียงเพื่อให้นักเรียนทบทวนความรู้ที่เรียนไปแล้ว

๘ **กิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning)** นำเสนอกิจกรรมที่เน้นการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ซึ่งสะดวกในการนำไปปฏิบัติ ส่งเสริมทักษะการคิด สร้างองค์ความรู้ และประยุกต์ใช้ความรู้

๙ **โครงงาน** เป็นข้อเสนอแนะให้นักเรียนปฏิบัติโครงงาน โดยเสนอแนะหัวข้อโครงงานและแนวทางการปฏิบัติโครงงานที่สอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดชั้นปีของหน่วยการเรียนรู้นั้น เพื่อพัฒนาทักษะการคิด การวางแผน และการแก้ปัญหาของนักเรียน

๑๐ **การประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน** นำเสนอตัวอย่างสถานการณ์การนำความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะต่าง ๆ ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

๑๑ **คำถามทบทวน** เป็นคำถามแบบอัตนัยที่มุ่งถามเพื่อทบทวนผลการเรียนรู้ของนักเรียน

๑๒ **ท้ายเล่ม** ประกอบด้วย

- ๑๒.๑ **อภิธานศัพท์** (คำศัพท์) เป็นการนำคำสำคัญที่แทรกอยู่ในเนื้อหามาอธิบายและจัดเรียงตามลำดับตัวอักษรเพื่อความสะดวกในการค้นคว้า
- ๑๒.๒ **บรรณานุกรม** เป็นรายชื่อหนังสือ เอกสาร หรือเว็บไซต์ที่ใช้ประกอบการเขียน

สารบัญ

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๑ สองพี่น้อง ๑

๑. เนื้อเรื่อง เรื่อง สองพี่น้อง ๒
๒. การอ่านคำที่มีตัวสะกด ๘
๓. การอ่านคำที่ออกเสียง ร ล ๑๐
๔. การอ่านคำที่ออกเสียง อะ ๑๑
๕. การพูด ๑๒
๖. การผันอักษร ๓ หมู่ ๑๓
๗. บทอ่านเสริม มีน้ำใจ ๑๕

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๒ เยี่ยมคุณยาย ๑๘

๑. เนื้อเรื่อง เรื่อง เยี่ยมคุณยาย ๑๙
๒. การอ่านคำที่มีตัวสะกด ๒๖
๓. ชนิดของคำ ๒๗
๔. การคัดลายมือตัวบรรจง ๒๙
๕. การเขียนแผนภาพความคิด ๓๑
๖. การใช้พจนานุกรม ๓๓
๗. บทอ่านเสริม ผัก ผลไม้ที่รัก ๓๕

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๓ วันลอยกระทง ๓๙

๑. เนื้อเรื่อง เรื่อง วันลอยกระทง ๔๐
๒. การอ่านคำที่มีอักษรนำ ๔๖
๓. คำย่อ ๔๗
๔. ประโยค ๔๘
๕. การพูดนำเสนอผลงาน ๕๑
๖. การเลือกหนังสืออ่าน ๕๒
๗. บทอ่านเสริม ลอยกระทง ๕๓

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๔ นักสะสมแสตมป์ ๕๖

๑. เนื้อเรื่อง เรื่อง นักสะสมแสตมป์ ๕๗
๒. การเขียนย่อหน้าและเว้นวรรคตอน ๖๓
๓. การเขียนจดหมายถึงเพื่อน ๖๔
๔. มารยาทในการเขียนจดหมาย ๖๖
๕. บทอ่านเสริม เก็บแสตมป์อย่างไรดี ๖๗

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๕ พระอภัยมณี ตอน สุดสาครเข้าเมืองการะเวก ๗๐

๑. เนื้อเรื่อง พระอภัยมณี ตอน สุดสาครเข้าเมืองการะเวก ... ๗๑
๒. การอ่านคำที่มีตัวการันต์ ... ๘๐
๓. การอ่านทำนองเสนาะ ... ๘๑
๔. การเขียนแผนภาพโครงเรื่อง ... ๘๓
๕. การเขียนสรุปเรื่อง ... ๘๕
๖. บทอ่านเสริม ทำไมหมีแพนดาจึงมีสีดำ ขาว ... ๘๖

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๖ ดวงแก้ววิเศษ ๘๙

๑. เนื้อเรื่อง เรื่อง ดวงแก้ววิเศษ ... ๙๐
๒. อักษรควบ ... ๙๖
๓. เครื่องหมายวรรคตอน ... ๙๘
๔. การเขียนรายงาน ... ๑๐๐
๕. การพูดรายงาน ... ๑๐๒
๖. ภาษาพูดและภาษาเขียน ... ๑๐๓
๗. บทอ่านเสริม ราหูอมจันทร์ ... ๑๐๔

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๗ เล่นแบบไทย ๑๐๗

๑. เนื้อเรื่อง เรื่อง เล่นแบบไทย ... ๑๐๘
๒. ประโยคเพื่อการสื่อสาร ... ๑๑๕
๓. มารยาทในการฟังและการพูด ... ๑๑๖
๔. บทอ่านเสริม สนุกกับของเล่น ... ๑๑๗

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๘ รามเกียรติ์ ตอน ทรพีฆ่าทรพา ๑๒๑

๑. เนื้อเรื่อง รามเกียรติ์ ตอน ทรพีฆ่าทรพา ... ๑๒๒
๒. คำบอกจำนวนและคำลักษณนาม ... ๑๒๘
๓. การอ่านในใจ ... ๑๓๐
๔. คำพ้อง ... ๑๓๒
๕. มารยาทในการอ่าน ... ๑๓๔
๖. บทอ่านเสริม โขน ... ๑๓๖

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๙ น้ำผึ้งหยดเดียวก่อเหตุ ๑๓๙

๑. เนื้อเรื่อง เรื่อง น้ำผึ้งหยดเดียวก่อเหตุ ๑๔๐
๒. การอ่านแผนภูมิ ๑๔๙
๓. การเขียนเรื่องตามจินตนาการ ๑๕๐
๔. การมีนิสัยรักการอ่าน ๑๕๓
๕. บทอ่านเสริม ชอ...ช้าง ๑๕๔

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๑๐ ศิลปาชีพน่าชม ๑๕๘

๑. เนื้อเรื่อง เรื่อง ศิลปาชีพน่าชม ๑๕๙
๒. การอ่านคำที่มีตัวสะกด ๑๖๔
๓. การใช้คำให้ตรงความหมาย ๑๖๕
๔. สำนวน สุภาษิต และคำพังเพย ๑๖๖
๕. การบันทึกความรู้ ๑๖๘
๖. บทอ่านเสริม พฤษภกาสร ๑๗๐

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๑๑ สนุกสนานวันสงกรานต์ ๑๗๒

๑. เนื้อเรื่อง เรื่อง สนุกสนานวันสงกรานต์ ๑๗๓
๒. การเขียนจดหมายถึงญาติผู้ใหญ่ ๑๗๘
๓. มารยาทในการเขียน ๑๘๐
๔. บทอ่านเสริม ตำนานวันสงกรานต์ ๑๘๑

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๑๒ บทละครเรื่อง เงาะป่า ตอน คนังและไม้ไผ่ไปเที่ยวป่า ๑๘๔

๑. เนื้อเรื่อง บทละครเรื่อง เงาะป่า ตอน คนังและไม้ไผ่ไปเที่ยวป่า ๑๘๕
๒. การเขียนย่อความ ๑๙๔
๓. ภาษาไทยมาตรฐานและภาษาไทยถิ่น ๑๙๖
๔. บทอ่านเสริม เป่า ยิ้ง ฉุบ ๑๙๘

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๑๓ ดวงดาวบนท้องฟ้า ๒๐๑

๑. เนื้อเรื่อง เรื่อง ดวงดาวบนท้องฟ้า ๒๐๒
๒. การอ่าน ๒๐๘
๓. การเขียนเล่าเรื่องจากประสบการณ์ ๒๐๙
๔. คำที่มาจากภาษาต่างประเทศ ๒๑๐
๕. มารยาทในการดู ๒๑๑
๖. บทอ่านเสริม กลุ่มดาวบนท้องฟ้า ๒๑๒

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๑๔ อินเทอร์เน็ต ๒๑๕

๑. เนื้อเรื่อง เรื่อง อินเทอร์เน็ต ๒๑๖
๒. การอ่านไม้ยมก (ๆ) ๒๒๐
๓. การเขียนข้อแนะนำ ๒๒๑
๔. มารยาทในการพูด ๒๒๒
๕. บทอ่านเสริม ท่องโลกอินเทอร์เน็ต ๒๒๒

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๑๕ ร่วมแรงร่วมใจ ๒๒๕

๑. เนื้อเรื่อง เรื่อง ร่วมแรงร่วมใจ ๒๒๖
๒. การเขียนคำขวัญ ๒๓๑
๓. ปริศนาคำทาย ๒๓๑
๔. การโฆษณา ๒๓๒
๕. บทอ่านเสริม แผ่นดินของเรา ๒๓๔

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๑๖ บทละครพูดเรื่อง พระร่วง ๒๓๗

๑. เนื้อเรื่อง บทละครพูดเรื่อง พระร่วง ๒๓๘
๒. คำราชาศัพท์ ๒๔๖
๓. คำสัมผัส ๒๔๗
๔. การแต่งกลอนสี่ ๒๔๙
๕. การแยกข้อเท็จจริงและข้อคิดเห็น ๒๕๐
๖. บทอ่านเสริม สิงโตกับสามสหาย ๒๕๒

คำศัพท์ ๒๕๕
บรรณานุกรม ๒๖๓

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๑ สองพี่น้อง

ตัวชี้วัดชั้นปี

๑. อ่านออกเสียงบทร้อยแก้วและบทร้อยกรองได้ถูกต้อง ท ๑.๑ (ป. ๔/๑)
๒. คาดคะเนเหตุการณ์จากเรื่องที่อ่านโดยระบุเหตุผลประกอบ ท ๑.๑ (ป. ๔/๕)
๓. สรุปความรู้และข้อคิดจากเรื่องที่อ่านเพื่อนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน ท ๑.๑ (ป. ๔/๖)
๔. เขียนเรื่องตามจินตนาการ ท ๒.๑ (ป. ๔/๗)
๕. พูดแสดงความรู้ ความคิดเห็น และความรู้สึกเกี่ยวกับเรื่องที่ฟังและดู ท ๓.๑ (ป. ๔/๓)
๖. มีมารยาทในการฟัง การดู และการพูด ท ๓.๑ (ป. ๔/๖)
๗. สะกดคำและบอกความหมายของคำในบริบทต่าง ๆ ท ๔.๑ (ป. ๔/๑)
๘. แต่งบทร้อยกรองและคำขวัญ ท ๔.๑ (ป. ๔/๕)
๙. ระบุข้อคิดจากนิทานพื้นบ้านหรือนิทานคติธรรม ท ๕.๑ (ป. ๔/๑)

สาระการเรียนรู้

๑. เนื้อเรื่อง สองพี่น้อง
๒. การอ่านคำที่มีตัวสะกด
   ๒.๑ คำที่มีตัวสะกดแม่กน ๒.๒ คำที่มีตัวสะกดแม่กด
๓. การอ่านคำที่ออกเสียง ร ล
๔. การอ่านคำที่ออกเสียง อะ
๕. การพูด
   ๕.๑ การพูดแนะนำตัว ๕.๒ การพูดสนทนา
๖. การผันอักษร ๓ หมู่
   ๖.๑ คำเป็นคำตาย ๖.๒ การผันอักษร ๓ หมู่ ที่เป็นคำเป็นและคำตาย
๗. บทอ่านเสริม มีน้ำใจ

ประโยชน์จากการเรียนรู้

๑. อ่านคำและข้อความได้ถูกต้องชัดเจน
๒. พูดแนะนำตัวและพูดสนทนาร่วมกับผู้อื่นได้อย่างเหมาะสม

ชวนคิด ชวนตอบ

ทำไมเราต้องแนะนำตัวก่อนพูด แล้วการพูดแนะนำตัวต้องทำอย่างไรบ้าง

ฝนตกตั้งแต่เช้ามืด ธันวาและกันยามองออกไปนอกหน้าต่างด้วยแววตากระวนกระวาย

“เมื่อไรฝนจะหยุดตกนะ...” เสียงบ่นพึมพำ ดังขึ้นอย่างต่อเนื่อง พร้อมท่าทางกระสับกระส่ายของกันยา

“ถ้าวันนี้ฝนไม่หยุดตก พ่อจะพาไปเที่ยวพรุ่งนี้นะลูก” พ่อกล่าวหลังจากนั่งสังเกตอาการลูกสาวอยู่นาน

“ไม่เอาน่า อย่าทำหน้าบึ้งสิ เรายังหยุดอีกตั้งหนึ่งวัน เด็กดีต้องไม่ทำให้พ่อแม่กลุ้มใจนะ หรืออยากเป็นเหมือนแว่นกับวุ้น” ธันวาเตือนน้องสาว

“แว่นกับวุ้นเป็นใครหรือคะ” กันยาหันไปถามพี่ชายด้วยความสงสัย

“คงไม่ใช่เพื่อนของพี่ธันวาแน่นอน เพราะหนูไม่คุ้นชื่อเลย” กันยาพูดต่อ

“ถูกแล้วล่ะ สองคนนี้ไม่ใช่เพื่อนของพี่หรอก” พูดจบ ธันวาก็ยื่นหนังสือนิทานเล่มหนึ่งส่งให้กันยาดู

“กอ-อิ-งอ-กิง กิง-เอก-กิ่ง ผอ-ไอ-ไผ ไผ-เอก-ไผ่ กิ่ง-ไผ่” กันยาสะกดชื่อเรื่องที่หน้าปก พลางมองหน้าธันวาด้วยความสงสัย

“ไม่เห็นจะเกี่ยวกับแว่นกับวุ้นเลย” กันยาพูดติง พร้อมยื่นหนังสือคืนพี่ชาย

ธันวาเปิดหนังสือไปที่หน้าแรก และอ่านนิทานเรื่อง *กิ่งไผ่* ให้กันยาฟัง

ลุงมาเป็นชาวบ้านในหมู่บ้านชนบทแห่งหนึ่ง มีอาชีพปลูกผักสวนครัว ลุงมาเป็นคนขยันและใจดี มักจะแบ่งปันผักต่าง ๆ ให้เพื่อนบ้านเสมอ

ลุงมามีลูกชายสองคน ชื่อแว่น และชื่อวุ้น ทั้งสองคนมักมีเรื่องทะเลาะเบาะแว้งกัน บางครั้งถึงขั้นชกต่อยกัน ลุงมาเสียใจที่ลูกชายทั้งสองคนไม่รักและไม่สามัคคีกัน

เย็นวันหนึ่ง เมื่อลุงมากลับถึงบ้าน เห็นลูกชายทั้งสองคนกำลังทะเลาะกัน ก็รู้สึกไม่สบายใจ จึงคิดหาวิธีที่จะทำให้ลูกชาย ทั้งสองคนรักใคร่กัน

รุ่งเช้า ขณะเดินไปทำสวน ลุงมาเห็นกอไผ่ริมทางเดิน จึงนึกอะไรบางอย่างขึ้นได้ ตอนเย็นจึงหักกิ่งไผ่กลับบ้านไปด้วย

หลังจากกินอาหารเย็นเสร็จแล้ว ลุงมาเรียกแว่นกับวุ้นมาหา แล้วส่งกิ่งไผ่ให้หักคนละกิ่ง ทั้งแว่นและวุ้นสามารถหักกิ่งไผ่ได้อย่างง่ายดาย จากนั้นลุงมาก็ส่งกิ่งไผ่ที่มัดรวมกัน ให้หักคนละมัด แว่นและวุ้นพยายามหักกิ่งไผ่ทั้งมัด แต่ก็หักไม่ได้ แว่นจึงส่งกิ่งไผ่คืนให้พ่อ

“ผมหักกิ่งไผ่ไม่ได้ครับพ่อ แข็งจริง ๆ” แว่นบอกพ่อ

“ผมก็หักไม่ได้เหมือนกันครับ มันแข็งเกินไป” วุ้นบอกพ่อบ้าง

“ลูก ๆ รู้ไหม ทำไมจึงหักกิ่งไผ่ไม่ได้” ลุงมาถามแว่นกับวุ้น

“เพราะมีหลายกิ่งครับ” แว่นและวุ้นตอบพร้อมกัน

“ใช่แล้ว กิ่งไผ่ที่มัดรวมกันหลาย ๆ กิ่งนั้น หักได้ยาก” ลุงมาบอกแว่นกับวุ้น แล้วสอนแว่นกับวุ้นว่า กิ่งไผ่ที่มัดรวมกันหลาย ๆ กิ่ง ก็เหมือนกับคนเราที่รวมเป็นหมู่คณะ ใครจะมารังแก หรือทำร้ายก็ทำได้ยาก เพราะฉะนั้น ลูกทั้งสองคนจะต้องสามัคคีกัน เหมือนกิ่งไผ่ที่มัดรวมกัน ไม่ทะเลาะเบาะแว้งกัน แล้วจะไม่มีใครมารังแกได้

แว่นกับวุ้นขอโทษพ่อที่ทำให้ไม่สบายใจ และให้สัญญาว่า ต่อไปจะไม่ทะเลาะกันอีก จะสามัคคีกัน จะรักกันช่วยเหลือกัน และให้อภัยกัน

ตั้งแต่วันนั้นเป็นต้นมา ลุงมาก็ไม่ต้องทำงานหนัก เพราะลูกชายทั้งสองคนต่างช่วยกันทำงานในสวน แบ่งเบาภาระของลุงมาได้มาก ลุงมาดีใจที่ลูกทั้งสองคนเป็นเด็กดี ครอบครัวของลุงมาจึงอยู่ด้วยกันอย่างมีความสุข

“ดีจังเลยนะคะ ที่พวกเขากลับตัวเป็นเด็กดี เชื่อฟังและช่วยลุงมาทำงาน ลุงมาจะได้ไม่เหนื่อย” กันยาพูดด้วยน้ำเสียงแจ่มใส

“แล้วกันยาอยากจะเป็นเหมือนแว่นกับวุ้นไหมล่ะ” ธันวาถาม

“หนูจะเป็นเหมือนแว่นกับวุ้น ตอนที่กลับตัวเป็นเด็กดีค่ะ” กันยาพูดจบแล้วก็เดินไปหาแม่

ธันวาไม่แน่ใจว่า กันยาจะเข้าใจข้อคิดที่ได้จากนิทานเรื่องนี้มากน้อยเพียงใด แต่ที่ธันวารู้และเข้าใจก็คือ การสร้างความรักและความสามัคคีในครอบครัวเป็นพื้นฐานสำคัญที่จะทำให้สังคมของเราน่าอยู่

คำใหม่น่ารู้

กระวนกระวาย	กระสับกระส่าย	กลับตัว	กลุ้มใจ
กิ่งไผ่	ขอโทษ	ง่ายดาย	ชกต่อย
ชนบท	ทะเลาะเบาะแว้ง	บ่นพึมพำ	แบ่งเบา
แบ่งปัน	ผักสวนครัว	พยายาม	พื้นฐาน
เพื่อนบ้าน	ภาระ	รังแก	สบายใจ
สังเกต	สังคม	สัญญา	สามัคคี
เสมอ	เสร็จ	หน้าบึ้ง	หมู่คณะ
หมู่บ้าน	อภัย	อาการ	อาชีพ

คำอ่านน่าจำ

ขยัน	อ่านว่า	*ขะ-หยัน*
ขอโทษ	อ่านว่า	*ขอ-โทด*
พยายาม	อ่านว่า	*พะ-ยา-ยาม*
สังเกต	อ่านว่า	*สัง-เกด*
สัญญา	อ่านว่า	*สัน-ยา*
สามัคคี	อ่านว่า	*สา-มัก-คี*
เสมอ	อ่านว่า	*สะ-เหมอ*
เสร็จ	อ่านว่า	*เส็ด*
หมู่คณะ	อ่านว่า	*หมู่-คะ-นะ*
อภัย	อ่านว่า	*อะ-ไพ*
อาชีพ	อ่านว่า	*อา-ชีบ*

กิจกรรมที่ ๑ คำถามชวนตอบ

อ่านเรื่อง *สองพี่น้อง* ช่วยกันอธิบายความหมายของคำและข้อความ แล้วจับคู่กับเพื่อน สนทนาเกี่ยวกับเนื้อเรื่องและตอบคำถาม จากนั้นนำเสนอความคิดแลกเปลี่ยนกับเพื่อนในชั้นเรียน

๑. เพราะเหตุใดธันวาจึงนำนิทานเรื่อง *กิ่งไผ่* มาเล่าให้กันยาฟัง
๒. ถ้าลุงมาไม่เดินผ่านกอไผ่ และคิดอะไรบางอย่างได้ นักเรียนคิดว่าเหตุการณ์ต่อไปน่าจะเป็นอย่างไร
๓. ถ้านักเรียนเป็นลุงมา หากไม่นำกิ่งไผ่มาสอนแว่นกับวุ้น นักเรียนจะใช้วิธีใด และเพราะเหตุใดจึงเลือกใช้วิธีนั้น
๔. เมื่ออ่านนิทานเรื่อง *กิ่งไผ่* จบแล้ว นักเรียนรู้สึกอย่างไร และมีความคิดอะไรเกิดขึ้นบ้าง
๕. นักเรียนจะนำข้อคิดที่ได้จากการอ่านเรื่องนี้ ไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันอย่างไรบ้าง

กิจกรรมที่ ๒ เรียงร้อยถ้อยคำ

อ่านคำและสำนวนที่กำหนดให้ แล้วบอกความหมาย และนำมาแต่งประโยค

กระสับกระส่าย　　บ่นพึมพำ　　ทะเลาะเบาะแว้ง

กิจกรรมที่ ๓ คำขวัญวันของเรา

จับคู่กับเพื่อน ระดมสมองช่วยกันแต่งคำขวัญ เชิญชวนให้เด็กไทยปฏิบัติตนเป็นคนดีของสังคมและประเทศชาติ แล้วนำไปเผยแพร่ในบริเวณโรงเรียน

การอ่านคำที่มีตัวสะกด

มาตราตัวสะกดในภาษาไทย แบ่งออกเป็น ๒ ชนิด คือ มาตราที่มีตัวสะกด และมาตราที่ไม่มีตัวสะกด

มาตราที่มีตัวสะกด มีทั้งหมด ๘ มาตรา ได้แก่ แม่กก แม่กง แม่กด แม่กบ แม่กน แม่กม แม่เกย และแม่เกอว

มาตราที่ไม่มีตัวสะกด ได้แก่ แม่ ก กา

น่ารู้ น่าจำ

แม่ ก กา คือ คำที่ประสมพยัญชนะและสระที่ไม่มีตัวสะกด เช่น มา ดี พ่อ นาที เวลา

คำที่มีตัวสะกดแม่กน

คำที่มี น ญ ณ ร ล ฬ เป็นตัวสะกด เป็นคำใน แม่กน อ่านออกเสียงเหมือน น สะกด เช่น

ฝน	อ่านว่า	*ฝน*
สัญญา	อ่านว่า	*สัน-ยา*
โบราณ	อ่านว่า	*โบ-ราน*
อาหาร	อ่านว่า	*อา-หาน*
พาล	อ่านว่า	*พาน*
กาฬ	อ่านว่า	*กาน*

คำที่มีตัวสะกดแม่กด

คำที่มี ด จ ช ซ ฎ ฏ ฐ ฑ ฒ ต ถ ท ธ ศ ษ ส เป็นตัวสะกด เป็นคำใน แม่กด อ่านออกเสียงเหมือน ด สะกด เช่น

มีด	อ่านว่า	*มีด*
เสร็จ	อ่านว่า	*เส็ด*
พัฒนา	อ่านว่า	*พัด-ทะ-นา*
ราช	อ่านว่า	*ราด*
ชนบท	อ่านว่า	*ชน-นะ-บด*
ขอโทษ	อ่านว่า	*ขอ-โทด*

กิจกรรมที่ ๔ ออกเสียงน่าฟัง

๑. อ่านออกเสียงบทร้อยกรองที่กำหนดให้พร้อมกันทั้งชั้น พร้อมเคาะจังหวะประกอบ

แม่ไก่อยู่ในตะกร้า ไข่ ๆ มาสี่ห้าใบ
อีแม่กาก็มาไล่ อีแม่ไก่ไล่ตีกา
หมาใหญ่ก็ไล่เห่า หมูในเล้าแลดูหมา
ปูแสมแลปูนา กะปูม้าปูทะเล
เต่านาแลเต่าดำ อยู่ในน้ำกะจระเข้
ปลาทูอยู่ทะเล ปลาขี้เหร่ไม่สู้ดี

(กรมศิลปากร, ๒๕๑๓)

๒. อ่านออกเสียงคำในแม่กนและแม่กด

แม่กน	
โบราณ	จลาจล
กล้าหาญ	สัญญาณ
ความเพียร	บริเวณ
คนพาล	คุณ
วาฬ	บันดาล
การงาน	คำนวณ
มณฑล	เจริญ
วันเพ็ญ	กุญชร

แม่กด	
หยุด	สำเร็จ
ก๊าซ	ผลิตผล
มงกุฎ	กระดาษ
รัฐบาล	โอกาส
พืชผัก	ปรากฏ
ครุฑ	วัฒนา
โอสถ	วันพุธ
ทิศทาง	ปราสาท

การอ่านคำที่ออกเสียง ร ล

การอ่านคำที่ออกเสียง **ร ล** ต้องอ่านออกเสียงให้ชัดเจน ถ้าออกเสียงไม่ชัดเจน ความหมายจะเปลี่ยนเกิดความเข้าใจผิดได้

น่ารู้ น่าจำ

เวลาอ่านออกเสียง **ร** ให้รัวปลายลิ้น แต่เวลาอ่านออกเสียง **ล** ให้กระดกลิ้นเล็กน้อยเท่านั้น

กิจกรรมที่ ๕ ฝึกอ่านดังดัง

จับคู่กับเพื่อน ฝึกอ่านชุดคำที่กำหนดให้จนคล่อง แล้วอ่านให้เพื่อนคู่อื่นฟัง

รอรับ
รุ่งเรือง
รวนเร
รับรอง
เรียกร้อง

ล้ำเลิศ
ลวดลาย
ลอยลำ
ละลาย
โลดแล่น

รถลาก
ราบลุ่ม
ล้างรูป
ลอดรั้ว
ลมแรง

การอ่านคำที่ออกเสียง อะ

การอ่านคำที่ออกเสียง อะ มี ๒ ลักษณะ คือ

๑. คำที่มีรูปสระ –ะ หรือ คำที่ประวิสรรชนีย์ เวลาอ่านให้ออกเสียง อะ เต็มเสียง เช่น

สะกด นะคะ กระซิบ ภาระ ฉะนั้น
ทะเลาะเบาะแว้ง กระวนกระวาย กระสับกระส่าย

๒. คำที่ไม่มีรูปสระ –ะ หรือ คำที่ไม่ประวิสรรชนีย์ เวลาอ่านให้ออกเสียง อะ กึ่งเสียง เช่น

อภัย	อ่านว่า	*อะ-ไพ*
เสมอ	อ่านว่า	*สะ-เหมอ*
ขยัน	อ่านว่า	*ขะ-หยัน*
พยายาม	อ่านว่า	*พะ-ยา-ยาม*

กิจกรรมที่ ๖ ฝึกอ่าน ฝึกเขียน

๑. อ่านคำที่กำหนดให้ถูกต้อง

ตะกร้า	คะน้า	กะลา	กระเพาะ	สะดวก
ชนิด	เฉลย	เกษตร	องุ่น	ถนัด
มะนาว	สะดวก	อร่อย	อภัย	ตลอด

๒. ช่วยกันบอกคำที่ออกเสียง อะ ที่นักเรียนพบเห็นในชีวิตประจำวัน แล้วเลือกคำที่ออกเสียง อะ มาเขียนเรื่องตามจินตนาการ พร้อมทั้งตั้งชื่อเรื่อง

การพูด

การพูดแนะนำตัว

การพูดแนะนำตัวต่อที่ประชุมหรือต่อบุคคลใดบุคคลหนึ่ง มีหลักการดังนี้

เริ่มต้นโดย

กล่าวคำว่า สวัสดี แล้วบอกชื่อ นามสกุล

อาจเพิ่มเติมว่า

เป็นใคร อยู่ที่ไหน และบอกหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายในการพูดครั้งนี้

เช่น “สวัสดีค่ะ ฉันชื่อ ริสา เจริญกิจ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔/๑ เป็นตัวแทนกลุ่มที่ ๑ จะมาพูดเรื่อง หน้าที่เด็กดี ค่ะ”

การพูดสนทนา

การสนทนาหรือพูดคุย เป็นวิธีการติดต่อสื่อสารที่ใช้กันมากในชีวิตประจำวัน การสนทนาจึงต้องคำนึงถึงความเหมาะสม ทั้งเวลา โอกาส สถานที่ และบุคคล

ข้อควรปฏิบัติในการสนทนา มีดังนี้

๑. ยิ้มแย้ม แจ่มใส สนทนาด้วยไมตรีจิต

๒. แสดงกิริยาท่าทางที่สุภาพ

๓. ถ้าความคิดเห็นไม่ตรงกัน ควรใช้เหตุผลชี้แจงความคิดเห็นนั้น ๆ

๔. รู้จังหวะในการเปลี่ยนเรื่อง เพื่อลดและหยุดความขัดแย้ง

๕. พูดเรื่องส่วนตัวของตนเองและผู้อื่นให้น้อยที่สุด

๖. มีมารยาทในการพูด

กิจกรรมที่ ๗ ช่วยกันคิด ช่วยกันพูด

เขียนบทพูดแนะนำตัวเองในโอกาสที่นักเรียนเป็นตัวแทนของโรงเรียนเข้าร่วมอบรมคุณธรรมจริยธรรม ที่ทางจังหวัดจัดขึ้น

การผันอักษร ๓ หมู่

อักษร ๓ หมู่ หรือ ไตรยางศ์ คือ การจัดพยัญชนะไทย ๔๔ ตัว เป็นหมวดหมู่ตามพื้นเสียงของพยัญชนะ ออกเป็นอักษรสูง อักษรกลาง และอักษรต่ำ การผันอักษรให้ถูกต้องต้องมีความรู้เรื่องอักษร ๓ หมู่ และคำเป็น คำตาย การเรียงอักษร ๓ หมู่ หรือไตรยางศ์ มีดังนี้

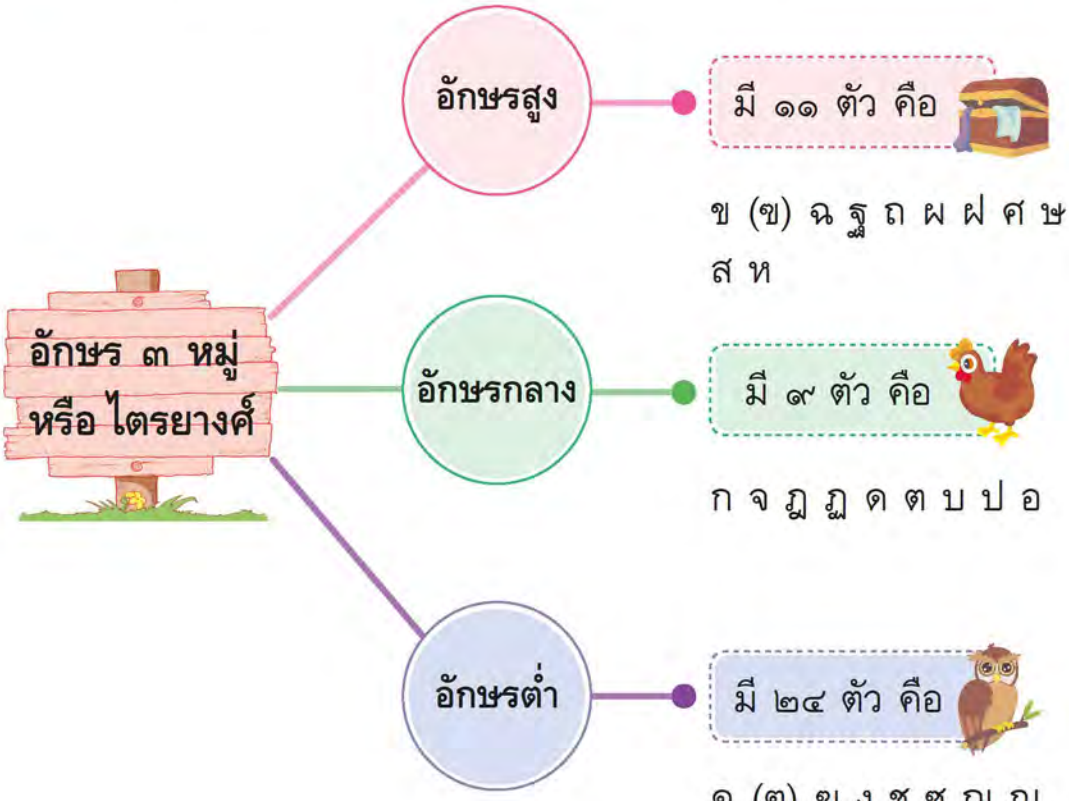

คำเป็นคำตาย

คำเป็นคำตาย มีลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่งดังนี้

คำเป็น	คำตาย
คำที่ประสมด้วยสระเสียงยาว ไม่มีตัวสะกด คำที่มีตัวสะกดในแม่กง กน กม เกย เกอว คำที่ประสมด้วยสระ อำ ไอ ใอ เอา เพราะมีเสียงตัวสะกดในแม่กม เกย เกอว	คำที่ประสมด้วยสระเสียงสั้น ไม่มีตัวสะกด คำที่มีตัวสะกดในแม่กก กด กบ

การผันอักษร ๓ หมู่ ที่เป็นคำเป็นและคำตาย

ลักษณะพยางค์		สามัญ	เอก	โท	ตรี	จัตวา
อักษรสูง	คำเป็น	–	ห่าน	ห้าน	–	หาน
	คำตาย	–	ฝาด	ฝ้าด	–	–
อักษรกลาง	คำเป็น	ปน	ป่น	ป้น	ป๊น	ป๋น
	คำตาย	–	กราบ	กร้าบ	กร๊าบ	กร๋าบ
อักษรต่ำ	คำเป็น	ชาง	–	ช่าง	ช้าง	–
	คำตายเสียงสั้น	–	–	ค่ะ	คะ	–
	คำตายเสียงยาว	–	–	ลาก	ล้าก	–

กิจกรรมที่ ๘ อักษรชวนผัน

ฝึกผันอักษรจากคำที่กำหนดให้

จะ กิ่ง ไผ่ เสียง แว่น มัด

มีน้ำใจ

“คุณน้าคะ นั่งตรงนี้ก็ได้ค่ะ” ปรายหยิบกระเป๋าและถุงผ้า แล้วลุกขึ้นยืน หญิงท้องแก่จึงนั่งแทนที่และช่วยปรายถือกระเป๋าและถุงผ้า ขณะนั้นคุณครูซึ่งอยู่บนรถโดยสารประจำทางได้เห็นเหตุการณ์โดยตลอด

เมื่อถึงป้ายหยุดรถหน้าโรงเรียน ปรายยกมือไหว้และกล่าวขอบคุณหญิงท้องแก่ ก่อนรับกระเป๋าและถุงผ้าคืนมา และก้าวลงจากรถ โดยมีคุณครูเดินลงจากรถตามไปด้วย

หลังจากเข้าแถวเคารพธงชาติ ครูได้กล่าวกับนักเรียนว่า

“วันนี้ครูมีเรื่องที่น่าชื่นชมมาเล่าให้นักเรียนฟัง นักเรียนทุกคนควรนำไปเป็นแบบอย่างในการแสดงน้ำใจ รู้จักเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อผู้อื่น และมีสัมมาคารวะ

เมื่อเช้าครูเห็นนักเรียนของเราสละที่นั่งให้แก่หญิงท้องแก่ ครูคิดว่าเป็นการกระทำที่น่ายกย่อง และสมควรได้รับคำชมเชยเป็นอย่างยิ่ง นักเรียนคนนั้นคือ เด็กหญิงปรวี เจริญยิ่ง นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔”

ครูประจำชั้นบอกให้ปรายออกไปยืนที่หน้าเสาธง จากนั้นนักเรียนทุกคนต่างปรบมือชื่นชมการทำความดีของปราย ปรายรู้สึกภูมิใจและมีความสุขมาก ขณะเรียนหนังสือตลอดทั้งวัน

กิจกรรมที่ ๙ น้ำใจไมตรี

แบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่ม ระดมสมองช่วยกันคิดว่าเราสามารถแสดงความมีน้ำใจไมตรีให้แก่ผู้อื่นได้อย่างไรบ้าง จดบันทึกผลการระดมสมอง จากนั้นส่งตัวแทนกลุ่มออกมานำเสนอความคิด ให้เพื่อน ๆ ฟังหน้าชั้นเรียน

กิจกรรมที่ ๑๐ เรื่องเก่าเล่าใหม่

เล่าประสบการณ์การทำความดีที่นักเรียนเคยกระทำ พร้อมบอกประโยชน์ที่นักเรียนได้รับจากการทำความดีในครั้งนี้

บทสรุป

การเรียนเรื่อง *สองพี่น้อง* ทำให้ได้ข้อคิดเกี่ยวกับความสามัคคี ความรักใคร่ปรองดองระหว่างพี่น้อง นอกจากนี้ยังได้ความรู้เรื่อง การอ่านคำที่มีตัวสะกดในแม่กนและแม่กด การอ่านคำที่ออกเสียง ร ล การอ่านคำที่ออกเสียง อะ การพูดทั้งการพูดแนะนำตัวและการพูดสนทนา การผันอักษร ๓ หมู่ ซึ่งเป็นทักษะทางภาษาที่ควรฝึกฝนอย่างต่อเนื่อง และนำไปใช้ประโยชน์ได้

กิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก

จับกลุ่มกับเพื่อน สร้างสถานการณ์เกี่ยวกับการพูดสนทนา พร้อมแสดงบทบาทสมมุติตามสถานการณ์ที่สร้างขึ้นหน้าชั้นเรียน แล้วร่วมกันแสดงความคิดเห็นว่า นักเรียนคิดอย่างไรกับสถานการณ์การพูดสนทนานี้ อยากปรับแก้การพูดสนทนาของใคร และอย่างไร

โครงงาน

ทำโครงงานสำรวจปัญหาที่พบ ในระหว่างที่เพื่อนสนทนาร่วมกับผู้อื่นในชั้นเรียน หรืออาจทำโครงงานอื่นตามความสนใจ โดยให้เกี่ยวข้องกับเนื้อหาที่เรียน

การประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

๑. นักเรียนผู้เข้าร่วมประกวดอ่านออกเสียงทำนองเสนาะ ในงานวันสุนทรภู่ กล่าวแนะนำตัวเองต่อหน้าคณะกรรมการตัดสินได้อย่างถูกต้องเหมาะสม

๒. นักเรียนสนทนากับผู้อื่นได้ถูกต้องอย่างเหมาะสมตามโอกาส

คำถามทบทวน

๑. หากนักเรียนมีความสามัคคีกันจะเกิดผลดีอย่างไร และหากนักเรียนขาดความสามัคคีกันจะเกิดผลเสียอย่างไร

๒. ทำอย่างไรจึงจะก่อให้เกิดความสามัคคี

๓. พยัญชนะตัวใดบ้างที่เป็นตัวสะกดในแม่กนและแม่กด

๔. การพูดออกเสียงคำให้ถูกต้องชัดเจน มีข้อดีอย่างไร

๕. การพูดแนะนำตัวที่ดีมีวิธีการอย่างไร

๖. การผันอักษร ๓ หมู่ ต้องคำนึงถึงสิ่งใดบ้าง